

INFORMATIE OVER WINDENERGIE IN DE PROVINCIE DRENTHE.

Deze notitie is opgesteld ten behoeve van de beantwoording van de brief van de Stichting Platform Storm van 12 september 2013. Tegelijk dient het als antwoord op de overige reacties die zijn gezonden aan de provincie Drenthe naar aanleiding van de besluitvorming over de Gebiedsvisie windenergie Drenthe. In de vergadering van de Statencommissie Omgevingsbeleid van 4 september 2013 is toegezegd dat alle reacties schriftelijk beantwoord zullen worden. Op de voordien ingediende zienswijzen is gereageerd in de Nota van beantwoording¹. De hier beantwoorde reacties gaan grotendeels over dezelfde onderwerpen. Wij verwijzen daarom tevens naar die eerdere beantwoording. In deze notitie spreken wij over inwoners. Uiteraard zijn wij ons er van bewust dat de aanleg van windturbineparken niet alleen van belang is voor inwoners van het aangewezen zoekgebied voor windenergie in Drenthe, maar ook voor bezoekers en voor aangrenzende gebieden.

1. De beleidsdoelen en de Energiestrategie Drenthe

Op weg naar een duurzame Drentse energiehuishouding in 2050 is er een omslag nodig van fossiel energiegebruik naar het gebruik van hernieuwbare energie. Op basis van de Europese doelstelling moet er in Nederland een aandeel van 14% hernieuwbare energie zijn in 2020. Hoe wij dat bereiken is vastgelegd in de landelijke afspraken in het energieakkoord². In relatie daarmee zijn er tussen Rijk en provincies landelijke afspraken gemaakt over realisatie van 6.000 megawatt (MW) windenergie op land in 2020. Daarbij is bepaald dat in de provincie Drenthe een vermogen van 285,5 MW opgesteld wordt. In de volgende paragraaf gaan wij nader in op de afspraken en het proces van de besluitvorming over de realisatie in Drenthe. Voor de provincie Drenthe zijn zogenaamde energiebalansen³ opgesteld. Hierin staat wat het bestaande energiegebruik was in 2010 en wat het geraamde energiegebruik zal zijn in 2020. Het fossiel energiegebruik is in 2020 te hoog om het doel voor de afname van CO₂ te bereiken⁴. Het betreft het Europese en nationale doel van 20% afname van de uitstoot van CO₂ ten opzichte van 1990. Dat doel geldt ook voor het grondgebied van de provincie Drenthe. Het gebruik van hernieuwbare energie moet sterker toenemen en het gebruik van fossiele energie moet sterker afnemen om dat doel te bereiken. Het gaat daarbij om het zoveel mogelijk benutten van de mogelijkheden. Alle zeilen moeten worden bijgezet. De benutbare potentie van hernieuwbare energiebronnen in Drenthe is geraamd in het kader van de voornoemde energiebalansen en de opgestelde Energiestrategie Drenthe. Zie www.provincie.drenthe.nl/energiestrategie. Het betreft energie van zon, wind, biomassa en bodem. Zij zijn allemaal nodig om de voornoemde doelstellingen te kunnen realiseren, ook windenergie.

¹ Nota van beantwoording Gebiedsvisie windenergie Drenthe, 28 mei 2013.

² Energieakkoord voor duurzame groei, 6 september 2013.

³ Energiebalansen provincie Drenthe, Energieonderzoekcentrum, Petten, juli 2012.

⁴ Energiestrategie Drenthe, Gedeputeerde Staten van Drenthe, Assen, 17 september 2013. De provincie Drenthe werkt samen met haar partners om in het jaar 2020 een vermindering van de uitstoot van CO₂ in Drenthe te bereiken van 20 % ten opzichte van 1990, zodat dan een jaarlijkse uitstoot door energiegebruik is bereikt van 3,0 Mton CO₂.

2. Hoe kwam het zoekgebied voor grootschalige windenergie tot stand?

Hiervoor is geschetst dat windenergie noodzakelijk is voor de overgang naar een duurzame energiehuishouding, waarbij onder meer toename in gebruik van hernieuwbare energie nodig is. De productie van energie uit zon, wind, bodem en biomassa hebben impact op de ruimte en de ruimtelijke kwaliteit. Dat geldt zeker ook voor windenergie en daarom is het beleid daarvoor opgenomen in de Omgevingsvisie Drenthe. Dat is het beleidskader voor de ruimtelijke en economische ontwikkeling van Drenthe tot 2020. Het nu geldende omgevingsbeleid is voorbereid in 2009 in een interactief proces met de bevolking.

Het ontwerp van de Omgevingsvisie Drenthe lag van 4 januari tot en met 12 februari 2010 ter inzage. In dat ontwerp staat de realisatie van een windturbinepark van 45 MW in Zuidoost-Drenthe, met als zoekgebied de gemeenten Emmen en Coevorden, naast de 15 MW die toen in voorbereiding was in Coevorden. Die intussen verouderde doelstelling van 60 MW windenergie komt voort uit de afspraken van 2008 tussen provincies en Rijk⁵. De Omgevingsvisie Drenthe is in overeenstemming met de in de Algemene wet bestuursrecht voorgeschreven procedure voorbereid. De reacties op het ontwerp werden gebruikt bij het opstellen van de definitieve versie.

Op 6 april 2010 stelde het college van Gedeputeerde Staten deze definitieve versie van de Omgevingsvisie Drenthe vast, en besloot deze te verzenden voor besluitvorming aan Provinciale Staten en ook aan stakeholders, waaronder alle twaalf colleges van Burgemeester en Wethouders, en appellanten. De Adviescommissie voor de Fysieke Leefomgeving (AFLO) besprak de Omgevingsvisie vervolgens op 16 april 2010. En op 12 en 19 mei 2010 zijn de Omgevingsvisie en Nota van beantwoording in de Statencommissie Omgevingsbeleid (OGB) besproken.

In deze definitieve versie is behalve de gemeenten Emmen en Coevorden ook het noordoostelijk daarvan gelegen veenkoloniale gebied aangewezen als zoekgebied voor grootschalige windenergie⁶.

Directe aanleiding voor deze wijziging was het bestuurlijk overleg tussen het Rijk, het Interprovinciaal overleg (IPO) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in februari 2009 toen is besloten tot een langetermijnverkenning naar de doorgroei van windenergie op land voor in totaal minimaal 6.000 MW. In 2010 zijn er op basis van ruimtelijke analyse en onderzoek naar uitvoeringsaspecten drie soorten gebieden voorgesteld in Nederland.⁷

⁵ Bestuursvereenkomst Landelijke Ontwikkeling van Windenergie (BLOW). De voorganger van BLOW was de Bestuursvereenkomst Plaatsingsproblematiek Windenergie uit 1991. In het akkoord van 13 juli 2001 staat realisatie van 1.500 MW in 2010 waarvan 15 MW in Drenthe. In het BLOW-akkoord van 3 oktober 2008 tekende het IPO namens de provincies voor 3.600 MW in 2011. Het meeste recente en nu geldende akkoord is het Energieakkoord van 6 september 2013 over 6.000 MW in 2020.

⁶ Wijziging bladzijde 51, Windenergie. Zie bladzijde 103, Omgevingsvisie Drenthe, Nota van beantwoording ingekomen zienswijzen op de ontwerp-Omgevingsvisie, Provinciale Staten van Drenthe, vastgesteld 2 juni 2010.

In de nota staat realisatie van 200 MW in het zoekgebied, maar de huidige landelijke afspraak is 285,5 MW. In de tekst van de vastgestelde omgevingsvisie is geen getal genoemd.

⁷ Nationaal Ruimtelijk Perspectief Windenergie op Land; uitgangspunten voor nieuw beleid. Concept van 14 juni 2010. Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Den Haag. In

- Concentratiegebieden: gebieden die geschikt zijn voor grote windturbineparken vanwege het grootschalige en open landschap.
- Vrijwaringsgebieden: gebieden die niet geschikt zijn voor windenergie vanwege natuur- of landschapskwaliteiten, juridische belemmeringen of veiligheidsredenen.
- Inpassingsgebieden: gebieden die zich lenen voor een beperkt aantal windturbines aansluitend op het bestaande ruimtegebruik van het gebied.

In het rapport is Nederland grotendeels, en Drenthe geheel, aangemerkt als geschikt gebied vanwege windsnelheid. Het gebied van de Groningse en Drentse Veenkoloniën is aangemerkt als kansrijk concentratiegebied, waar de maat en schaal van het open en grootschalige landbouw productielandschap overeenstemmen met maat en schaal van grootschalige windturbineparken. Het is een aanduiding op basis van geschiktheid vanwege ruimtelijke kenmerken in combinatie met het windaanbod, dus niet op basis van bijvoorbeeld draagvlakgegevens⁸. Het betrof een omvang van 400 MW waarvan 200 MW in Drenthe.

De landelijk afgesproken opgave en de aanduiding als concentratiegebied Veenkoloniën in eerdergenoemde verkenning was een belangrijke aanleiding voor Gedeputeerde Staten van Drenthe om het zoekgebied naar het noorden uit te breiden in het voorstel voor de definitieve Omgevingsvisie Drenthe. Het college stelde voor maximaal 200 MW aan windenergie in het gehele zoekgebied te plaatsen.

Dit besluit van 2 juni 2010 vond plaats na de inspraak en is conform de wettelijke procedure en de bevoegdheid van Provinciale Staten genomen.

Op 2 juni 2010 stelden Provinciale Staten van Drenthe de Omgevingsvisie Drenthe vast en besloten daarbij het maximum van 200 MW te schrappen.

In 2013 is besloten dat in Drenthe 285,5 MW windenergie wordt gerealiseerd conform het energieakkoord en de landelijke afspraak tussen Rijk en provincies over realisatie van 6.000 MW windenergie op land. Met de beleidsmatige randvoorwaarden in het vastgestelde omgevingsbeleid als vertrekpunt, is in de Gebiedsvisie windenergie Drenthe het beleid verder uitgewerkt en vastgesteld op 23 juni 2013. De realisatie van windturbineparken is een grote verandering van dat landschap. In de gebiedsvisie is aan die ruimtelijke verandering veel aandacht besteed. In het vervolgproces is de verdere uitwerking aan de orde.

3. Hoe ziet het proces er uit?

In het voorjaar van 2011 hebben Rijk, provincie en gemeenten Borger-Odoorn en Aa en Hunze opdracht verstrekt aan bureau Riek Bakker over de aanpak van windenergie in de provincie Drenthe. In april heeft mevrouw Bakker haar advies gepresenteerd, waaronder het voorstel tot het verfijnen van het zoekgebied. Dit is mede de aanleiding geweest om de Gebiedsvisie windenergie Drenthe op te stellen.

opdracht van het Bestuurlijk overleg Rijk, IPO en VNG opgesteld als voorbereiding op het formuleren van rijksbeleid in de Structuurvisie wind op land (SWOL).

De Veenkoloniën staan hierin genoemd als kansrijk voor grootschalige plaatsing (kaart 7 op bladzijde 32) en als concentratiegebied (kaart 8 op bladzijde 52).

⁸ Bijvoorbeeld dat van Newcom Research & Consultancy in opdracht van Raedthuys Groep, mei 2008.

De vastgestelde Gebiedsvisie windenergie Drenthe vormt het kader voor de realisatie van 285,5 MW windenergie conform de afspraken tussen het Rijk en het IPO en het provinciale beleid in de Omgevingsvisie Drenthe. Het geeft geschikte locaties aan die in aanmerking komen en randvoorwaarden en ontwerpuitgangspunten voor het plaatsen van windturbines. De gebiedsvisie is een uitwerking van het beleid van de Omgevingsvisie Drenthe. Een tweede, met het Rijk in 2011 afgesproken doel van deze gebiedsvisie is invloed uit te oefenen op initiatieven die vallen onder de Rijkscoördinatieregeling (RCR).

Binnen de RCR-procedure is het rijksbeleid in de SWOL, het toetsingskader. De SWOL is in de ontwerpfase. Vaststelling volgt na bespreking door de Tweede Kamer, beoordeling van zienswijzen en het plan-MER.

De SWOL is een ruimtelijk plan voor de doorgroei van windenergie op land. Doelstelling is het scheppen van zodanige ruimtelijke voorwaarden dat begin 2020 een opwekkingsvermogen van ten minste 6.000 MW operationeel is. Het Rijk geeft aan hoe dit kan en wie verantwoordelijk is voor het aanwijzen van de ruimte voor deze windturbines. Zij wijst concreet gebieden aan die geschikt zijn voor grootschalige windparken. In het plan-MER, waarin de geschiktheid van de potentiële gebieden is beoordeeld, zijn de kenmerken van de gebieden beschreven en ook de kans op effecten op het landschap, natuur, recreatie, woonkernen, beschermde stads- en dorpsgezichten en risicogevoelige infrastructuur. Deze kansen op effecten vormen aandachtspunten bij de ontwikkeling van windenergie in de aangewezen gebieden en worden daarom nadrukkelijk gekoppeld aan de verdere planuitwerking. Voor de Drentse Veenkoloniën staat het volgende over gebied, aandachtspunten en uitvoeringsactie.

Het gebied is een voormalig veenontginningsgebied waardoor een grootschalig rationeel verkaveld landschap is ontstaan. Het gebied wordt doorsneden door een aantal provinciale wegen. Het gebied wordt gekenmerkt door een aantal kleine kernen, de vele bebouwingslinten en agrarisch gebruik. In dit gebied zijn nog geen windturbines opgesteld maar er wordt wel gewerkt aan verschillende initiatieven voor grootschalige windenergie. Aandachtspunten zijn:

- horizonbeslag en aantasting karakteristieke openheid
- geluidshinder en slagschaduw
- beschermd dorpsgezicht Annerveensche Kanaal
- inpassing in het elektriciteitsnet (netinpassing)
- vleermuizen (hoogste risicosoorten)
- ruimtelijk-visuele interferentie tussen opstellingen binnen het gebied
- LOFAR
- verstoring defensieradar en laagvliegrouete defensie
- externe veiligheid transportleidingen
- verdubbeling N33
- verstoring apparatuur luchtverkeerleiding

Over uitvoeringsactie staat in de SWOL dat het Rijk, in overleg met de betrokken provincie en gemeenten, uitvoering geeft aan twee initiatieven die onder de rijkscoördinatie (RCR) vallen. De gebiedsvisie van de provincie Drenthe wordt hierbij afgestemd op de RCR.

Proces noordelijk zoekgebied

In het noordelijk deel van het zoekgebied, gelegen in de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn, werken drie initiatiefnemers samen bij de ontwikkeling van een windturbinepark. Zij dienden in de zomer van 2010 een eerste aanvraag in bij het Rijk voor het windturbinepark De Drentse Monden en later ook voor Oostermoer, in het kader van de Rijkscoördinatieregeleing (RCR). Het Rijk heeft als bevoegd gezag binnen het kader van de RCR in juni 2011 een procedure gestart voor een inpassingsplan. Een milieueffectrapportage is vereist om de milieueffecten van het voorgenomen windturbinepark in beeld te brengen. De procedure voor de milieueffectrapportage is gestart in november 2012. Inmiddels is het plan-MER in concept gereed. Ook is de procedure gestart voor de project-MER die daarop volgt. De Structuurvisie Wind op Land is voor het Rijk het toetsingskader voor het inpassingsplan. Door het Rijk en de provincie Drenthe is afgesproken dat de RCR-aanvraag en de Gebiedsvisie op elkaar worden afgestemd.

Rijk en provincie Drenthe zijn vergaand in gesprek om tot overeenstemming te komen over de maximale omvang van het windturbinepark. Voor de provincie Drenthe is daarbij de gebiedsvisie leidend.

Verwacht wordt dat de project-MER⁹ medio 2014 wordt afgerond. Vervolgens zal worden gewerkt aan het opstellen van het ontwerp-inpassingsplan door het Rijk en de ontwerpvergunningen door de gemeenten. Begin 2015 zal gelijktijdig met het ontwerp-inpassingsplan en de ontwerpvergunningen de project-MER ter inzage worden gelegd. Daarmee wordt de MER openbaar. Informatie over de stand van zaken en het verdere proces wordt dan gegeven op bijeenkomsten en een ieder kan zijn of haar zienswijze kenbaar maken.

Bij het vaststellen van het inpassingsplan neemt het Rijk een besluit over de omvang en de opstelling van het windturbinepark. De ministers betrekken bij deze besluitvorming de ingediende zienswijzen, het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage en de belangen van betrokken partijen. In dat proces is de inbreng van de provincie Drenthe uiteraard gebaseerd op de gebiedsvisie.

Proces zoekgebied Emmen en Coevorden

De gemeente Emmen werkt momenteel aan de structuurvisie Wind om haar doelstelling van 60 MW windenergie te kunnen realiseren, voordat sprake kan zijn van een aanvullende taakstelling in deze gemeente. De verwachting is dat deze structuurvisie in het begin van 2014 zal worden vastgesteld door de raad.

De gemeente Coevorden stelt geen specifieke windvisie op maar de locaties in de Gebiedsvisie windenergie Drenthe zijn opgenomen in de gemeentelijke structuurvisie die binnenkort wordt vastgesteld door de gemeenteraad.

Bevoegdheid Rijk

Windturbineparken met een gepland vermogen van 100 MW of meer vallen onder de Rijkscoördinatieregeling (RCR). Het doel van deze regeling is het op een efficiënte en snelle manier beslissen over grote projecten. Dit houdt in dat het Rijk de ruimtelijke besluitvorming doet via het inpassingsplan, in de plaats van de gemeente via het bestemmingsplan. Dit besluit stelt het provinciale en gemeentelijke beleid voor de desbetreffende locatie terzijde. Rijk voert daarover overleg met provincie en beide gemeenten. Provincie en gemeenten hebben in het kader van de RCR geen mogelijkheid om tegen het besluit in beroep te gaan bij de rechter. Voor andere belang-

⁹ De project-MER zal, zoals minister Kamp daarover in de Tweede Kamer heeft gecommuniceerd, worden gebaseerd op de Extensieve variant (III) van 255 MW uit de plan-MER.

hebbenden blijft die mogelijkheid wel bestaan. Daarnaast coördineert het Rijk de procedures ter voorbereiding van de overige voor het project benodigde besluiten. De gemeente blijft het bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning.

Bevoegdheid provincie Drenthe

Op windturbineparken met een vermogen van 5 tot 100 MW is de provinciale coördinatie­regeling van toepassing. Indien de gemeente meewerkt, stelt zij het bestemmingsplan vast. Anders neemt de provincie de bevoegdheid voor het ruimtelijke besluit over in de vorm van een (provinciaal) inpassingplan. De provincie coördineert de procedures en verleent ook de voor de uitvoering vereiste vergunningen en onthef­fingen, zoals de omgevingsvergunning. Op verzoek van Gedeputeerde Staten kan de minister van Economische Zaken een ontheffing verlenen van de provinciale coördinatie­plicht als de provinciale taakstelling is gerealiseerd of de toepassing van de coördinatie­regeling niet zal leiden tot een versnelling. De gemeente is in dat geval bevoegd gezag voor de uitvoeringsbesluiten zoals de omgevingsvergunning.

Bevoegdheid gemeenten

Voor projecten kleiner dan 5 MW is de gemeente het bevoegd gezag. De gemeenten Coevorden, Emmen, Borger-Odoorn en Aa en Hunze zijn bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning.

4. Wat wordt er gedaan op het gebied van schadeloosstellingen participatie?

De aanleg van windturbineparken is van invloed op economie, werkgelegenheid, veiligheid, energieleveringszekerheid en omgevingskwaliteit. Het zijn gevolgen die vooral voor de inwoners van het gebied van groot belang zijn. In deze paragraaf behandelen wij schadeloosstelling en participatie in verband met die effecten. In relatie tot negatieve effecten is er informatie nodig over schadeloosstelling. Wij vinden het belangrijk dat initiatiefnemers mogelijkheden bieden voor participatie door inwoners van het gebied, zowel voor deelname in het planproces als deelname bij de realisatie, zoals financiële deelname. Wij verwijzen naar het desbetreffende onderzoek over participatie¹⁰ dat is opgesteld als bouwsteen van de Gebiedsvisie windenergie Drenthe.

Participatie

Eén van de mogelijkheden bij participatie is het meepraten in het proces. Het kan daarbij gaan over de inrichting van het landschap of over de manier waarop een deel van de winst ten goede komt aan de inwoners van het gebied. Het was ons voornemen die aanpak te kiezen bij de start van het proces voor het opstellen van de gebiedsvisie. Uit de interviewronde volgde de conclusie¹¹ dat het niet haalbaar was en daarop kozen wij als alternatief voor een transparant proces. Wij zetten ons alsnog in voor een participatief proces bij de uitvoering, hoewel in dit stadium de overleg­ruimte beperkter is. Met de uitvoering van de Gebiedsvisie windenergie Drenthe willen wij dat het punt van de participatie voortvarend wordt opgepakt. Onze rol is daarbij beperkt,

¹⁰ Naar een verdienmodel voor windenergie in Drenthe, KNN-advies, 2012

¹¹ Rapport interviewronde Titian Oterdoom (bouwsteen nummer 1) onderdeel 3.1. Hierin staat dat er geen basis is voor interactieve planvorming omdat er geen neutrale start is doordat de RCR-procedure al loopt.

In de aanbestedingsbrief aan Provinciale Staten staat dat de partijen niet mee wilden werken. Tegenwind Hunzedal vocht dat aan. Wij gaven daarop aan dat die zin als niet geschreven wordt beschouwd (Statencommissie Omgevingsbeleid 12 januari 2012).

want de initiatiefnemers hebben de grootste verantwoordelijkheid. Bepalend is of de Gebiedsvisie windenergie Drenthe bij de uitvoering het beleidsmatige kader is, of dat er sprake is van een procedure in het kader van de Rijkscoördinatieregeling. Wij gaan ervan uit dat het meepraten alsnog gerealiseerd wordt, met inachtneming en respect voor de posities van voorstanders en tegenstanders. Meepraten betekent niet het op voorhand instemmen met het doorgaan van de plannen maar overleg over hoe plannen verbeterd kunnen worden.

Een andere vorm van participatie is het financieel deelnemen in een windturbinepark. Het beleid van de provincie is dat initiatiefnemers verplicht zijn inwoners in de gelegenheid te stellen te participeren¹². Wij gaan nader bepalen hoe dat beleid uitgevoerd kan worden, bijvoorbeeld bij de procedure van de vergunningverlening. Wij zullen in ieder geval inzetten op realisatie van het provinciale beleid op dit punt. Voor financiële participatie zijn vele vormen te bedenken. Juist daarom zijn wij van mening dat overleg nodig is. Daarbij is van belang dat er veel inwoners zijn met een financieel beperkte draagkracht.

Planschade

Voor planschade geldt een procedure op basis van de Wet ruimtelijke ordening¹³. Het betreft geleden schade ten gevolge van planologische maatregelen. Aanvragen worden binnen vijf jaar na de definitieve besluitvorming ingediend bij de gemeente en de schade wordt verhaald op de initiatiefnemers. De provincie speelt hierbij geen rol. Veel reacties en vragen gaan over waardedaling van de woningen in het zoekgebied. Het verschil in waarde van het onroerend goed voor en na de wijziging van het bestemmingsplan is in beginsel de planschade. Het betreft niet het opkopen van woningen. Er zijn vele factoren die kunnen leiden tot waardedaling van gebouwen. Algemene trends zijn van invloed op de waarde van een woning, zoals een crisis in de woningmarkt. De economische crisis speelt een rol, en ook het gegeven dat Zuidoost-Drenthe een krimpgebied is met afnemende bevolkingsomvang. Deze trends doen zich voor in een veel groter gebied dan nabij een windturbinepark. Dit biedt aanknopingspunten voor een inschatting van een eventuele waardedaling van (alleen) het realiseren van een windturbinepark. In de Gebiedsvisie windenergie Drenthe staat dat na het vaststellen er nadere onderzoeken zullen plaatsvinden. De gemeenten Borger-Odoorn en Aa en Hunze houden via onderzoek de vinger aan de pols wat betreft de waarde van gebouwen.

Sterke aandacht trok de vraag of er verlies van het recht op planschade is bij het financieel participeren. Van planschade is uiteraard geen sprake als het een deelnemer of initiatiefnemer betreft met grondpositie¹⁴. Het eventuele recht op planschade blijft bestaan wanneer een inwoner een aandeel van beperkte omvang heeft in een windturbinepark.

¹² Hierover zijn door Provinciale Staten van Drenthe moties aangenomen bij de vaststelling van de Gebiedsvisie windenergie Drenthe op 26 juni 2013. Besloten is dat een eerlijke verdeling van de opbrengsten (mede)leidend zijn in de vervolgpprocedure en dat bij de verdere planuitwerking in de oprichtingsvergunning van de gemeenten zal worden opgenomen dat de initiatiefnemers actief de participatie van de gebiedsbewoners ter hand zullen nemen.

¹³ In de nota van beantwoording is uitgelegd hoe planschade geregeld is (bladzijde 60).

¹⁴ Daarover is duidelijkheid gekomen in een nota van het bureau voor planschade zaken Stichting Adviesbureau Onroerende Zaken (SAOZ).

Gebiedsontwikkeling

In de vastgestelde Gebiedsvisie windenergie Drenthe staat de beleidsmatige randvoorwaarde dat een gedeelte van de winst van windturbineparken ten goede komt aan de ontwikkeling van het gebied¹⁵. In de gebiedsvisie hebben wij opgenomen dat 10 tot 20% van de opbrengst ten goede komt aan gebiedsontwikkeling. Het gaat daarbij om het beschikbaar stellen van gelden uit de exploitatie van een windturbinepark voor gebiedsontwikkeling. Bij de uitvoering is dit voor ons een zeer belangrijk punt van aandacht en wij hopen op constructief overleg hierover met de inwoners. Voor de realisatie van windenergie in de gemeente Emmen is daar al over nagedacht en er is afgesproken dat van de daar opgedane ervaring gebruik wordt gemaakt.

Het gaat bij gebiedsontwikkeling ook om het totaal van de (ruimtelijke) ontwikkelingen en de betrokkenheid van inwoners daarbij. Een voorbeeld is de reactie dat de kap van bomen langs het Zuiderdiep voor de inwoners daar de bescherming ontnam tegen uitzicht op windturbines en geluids- en slagschaduw hinder. Bij de uitvoering is het in die situatie belangrijk te overleggen over de gewenstheid van aanleg van aanvullende beplanting bij woningen.

5. Wat zijn de gezondheidsrisico's en hoe wordt hier mee omgegaan?

Uit de reacties blijkt dat gevreesd wordt voor grote negatieve invloed op de (leef)omgevingskwaliteit. Er zijn vooral zorgen over de negatieve invloed op woonomgeving, gezondheid en veiligheid. Het betreft "een zeer ingrijpende wijziging van het totale landschap en daarmee de leefomgeving en leefomstandigheden". Wij kunnen hier alleen algemene informatie geven. De omschrijving van de milieueffecten is aan de orde bij de uitwerking van de plannen en vindt plaats in de milieueffectrapportage, de project-MER.

Geluidsniveau

Windturbines produceren geluid en dat kan als hinderlijk worden ervaren in relatie tot het bestaande achtergrondgeluid. Bij realisatieplannen gelden landelijke normen¹⁶ voor het gemiddelde geluidsniveau (dB) bij dag en bij nacht. Uit onderzoek¹⁷ blijkt dat er verband is tussen het hoorbare geluid van windturbines en gezondheidsklachten. Dat verband is niet geconstateerd voor wat betreft het onhoorbare laagfrequente geluid. In samenwerking met Tegenwind Veenkoloniën vinden geluidmetingen plaats in het noordelijk gedeelte van het zoekgebied om informatie te verzamelen over het huidige geluidsniveau. De geluidmeting is nulmeting en betreft het hoorbare geluid. In samenwerking met Tegenwind Veenkoloniën en de werkgroep geluid van de Stichting Platform Storm kreeg het thema Gezondheid aandacht, onder andere op twee bijeenkomsten in het voorjaar van 2013. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) informeerde inwoners en de GGD over de stand van zaken van het onderzoek naar het verband tussen windturbines en gezondheidsklachten.

Er wordt toegezien op de naleving van de normen voor geluid op grond waarvan de vergunning afgegeven wordt. Hoewel de norm over gemiddelden gaat, is het mogelijk

¹⁵ Gebiedsvisie windenergie Drenthe bladzijde 18. Wij vinden dat zo nodig wettelijke instrumenten voor de grondexploitatie ingezet kunnen worden om de opbrengsten van windturbineparken deels in te zetten voor gebiedsontwikkeling.

¹⁶ De normen zijn door het Rijk vastgesteld en kunnen alleen door het Rijk gewijzigd worden.
<http://www.infomil.nl/onderwerpen/integrale/activiteitenbesluit/menu/nieuws/nieuwe-integrale/>

¹⁷ R.H. Bakker e.a., Impact of wind turbine sound on annoyance, self-reported sleep disturbance and psychological distress, zie <http://irs.ub.rug.nl/dbi/4fdef61840e7e>

de door de fabrikant opgegeven geluidsproductie te vergelijken met het werkelijk geproduceerde geluid. Door het bevoegd gezag wordt handhavend opgetreden als blijkt dat er meer geluid wordt geproduceerd.

Laag frequent geluid

In de reacties worden zorgen geuit over mogelijke productie van laagfrequent geluid en de gevolgen voor de gezondheid: "slaapproblemen, duizeligheid, angststoornissen, prikkelbaarheid, depressies, concentratie- en leerproblemen en tinnitus (oorsuisen)". In de reacties is genoemd dat het probleem groter is bij grotere molens. Omdat de geluidsbelasting van grotere molens groter is, zal dan ook de afstand tot bebouwing groter zijn door de toepassing van de normen voor gemiddeld geluidsniveau. Op dit moment is er geen norm voor Laag Frequent Geluid; alleen Denemarken kent die. Tegenwind Veenkoloniën verzocht de provincie Drenthe onderzoek te verrichten. Wij deden de toezegging het bij het Rijk aan te kaarten, want het betreft rijksbeleid. Wij drongen bij het Rijk aan op onderzoek en dat is gestart¹⁸. Op de hiervoor genoemde bijeenkomsten is informatie gegeven over de voortgang daarvan en over andere onderzoeken. De aanwezigen zullen de resultaten krijgen. In hoeverre windturbines laagfrequent geluid produceren staat niet vast. Wij bespraken met Tegenwind Veenkoloniën de mogelijkheid van het meten van het huidige Laag Frequent Geluid, zowel voorafgaand aan de bouw van windturbines, als daarna met een herhaalde meting.

Slagschaduw

Windturbines zijn omvangrijke en hoge installaties. Hierdoor ontstaat schaduw; ook bewegende schaduw door ronddraaiende wieken. Vooral die slagschaduw kan hinderlijk zijn. Het is daarom een belangrijk punt bij de uitwerking van de plannen. Het betreft modelmatige berekeningen. Er geldt bij de vergunningverlening en de handhaving in ons land een heel strenge norm. Per jaar mogen omwonenden niet meer dan vijf uur en veertig minuten hinder ondervinden van slagschaduw en per dag niet meer dan twintig minuten. Het is mogelijk windturbines daarop te programmeren.

Veiligheid

Veiligheid staat voorop en dit krijgt op basis van wettelijke regels bij de uitwerking concrete vorm. Toepassing van geldende regels leidt tot minimaal aan te houden afstanden, maar doorgaans worden alleen al vanwege de geluidscontour grotere afstanden aangehouden. Voor windturbines passen wij dezelfde regels toe als bij vervoer en opslag van gevaarlijke stoffen. In de gebiedsvisie staat dat wij ons richten naar het Handboek risicozonering windturbines, waarvan in juni 2013 een nieuwe uitgave verscheen. De moderne windturbines zijn aanzienlijk veiliger dan de oude en dat komt terug in de te hanteren tabellen. Het handboek geeft nu ook richtlijnen voor grote turbines tot 6 MW.

Belangrijke veiligheidsvraag is hoe groot de maximale afstand is bij het wegslingeren van een afgebroken wijk. Bij aanwezigheid van bebouwing binnen die afstand stelt de initiatiefnemer een kwantitatieve risicoanalyse op. Dat betreft de volgende risico's.

- Plaatsgebonden Risico (PR). De kans dat iemand overlijdt als gevolg van falen van de turbine mag niet groter zijn dan een op een miljoen, als iemand een jaar lang op dezelfde plek woont. Dat geldt voor de bebouwde omgeving. Voor agrarisch gebied, als er minder dan twee woningen per hectare zijn, geldt een soepeler norm: een op de honderdduizend.

¹⁸ Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport; Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

- Individueel Passanten Risico (IPR). Hiermee rekenen Rijkswaterstaat en ProRail. Het advies is om dit over te nemen voor andere wegen dan rijkswegen. Het betreft de kans om te overlijden van een op een miljoen bij het tweehonderd keer per jaar passeren van een turbine.
- Maatschappelijk Risico (MR). Hierbij gaat om het totaal van de passanten in plaats van individuele passanten. Het aantal mensen dat per jaar overlijdt ten gevolge van een ongeluk met windturbines mag niet groter zijn dan 0,002.
- Groepsgebonden Risico voor inrichtingen (GRI) en Groepsgebonden Risico voor transportroutes (GRT). Wonen er mensen binnen de maximale werkafstand? Staat er misschien een school, kinderopvang of bejaardencentrum? Zo ja, wat is dan de kans op een ongeluk, afgezet tegen het mogelijke effect? Hiervoor zijn geen harde normen maar het bevoegd gezag weegt dit risico af in het geheel van de afweging van belangen. Bij dit punt komt ook de vraag aan de orde of de windturbine misschien het risico van andere inrichtingen vergroot, zoals gasleidingen.

Het risico van rondvliegende brokken ijs kan ontstaan door ijsaangroei tijdens stilstand van de turbine. Het ijs kan dan op enkele tientallen meters van het rotoroppervlak terechtkomen. Het leidt niet tot verhoging van de normen van het hierboven genoemde plaatsgebonden risico.

Milieu

Een aantal vragen gaan specifiek over het effect van de plaatsing van windturbines op het milieu. In de Omgevingsvisie Drenthe en het daarbij behorende plan-MER is aangegeven dat met diverse aspecten rekening gehouden moet worden bij de verdere planuitwerking. In de reacties is het effect op vleermuizen genoemd. Ook is het bijvoorbeeld door wetgeving voor luchtverkeer nodig dat windturbines met een tiphoogte van 150 meter of meer verlicht worden en dat kan hinder opleveren. Bij planvorming voor de realisatie van projecten vindt ten behoeve van besluitvorming beoordeling van dergelijke milieueffecten plaats in de project-MER. Daarbij kan naar voren komen dat maatregelen getroffen worden die de milieueffecten verzachten of compenseren. Er zijn opmerkingen gemaakt over de stof neomydium, dat door sommige fabrikanten wordt gebruikt bij de productie van windturbines. In de gebiedsvisie is daarom opgenomen dat de initiatiefnemer een zogeheten Life circle assessment moet indienen bij de vergunningaanvraag.

6. Wat zijn andere niet compensabele effecten van de plannen?

Naast mogelijke effecten voor gezondheid, veiligheid en milieu, zijn ook meer algemene effecten. Dat betreft de invloed op de beleving van de leefbaarheid van het gebied, op het algemene welbevinden, het vestigingsklimaat voor bedrijven, de omvang van de bevolkingskrimp, het gebiedsimage en de recreatieve aantrekkelijkheid van het landschap voor inwoners en bezoekers. Het benoemen van de voordelen en nadelen van windenergie is op dergelijke aspecten niet altijd goed mogelijk. Wel bepalen zij in belangrijke mate de waardering van windenergie door inwoners en hun individuele beleving. Terecht worden deze punten genoemd als belangrijk. Het conceptbeleid voor de productie van windenergie in Drenthe en de locatiekeuze daarvoor is in de ontwerpfasen van de Omgevingsvisie Drenthe getoetst¹⁹ op het doelbereik (klimaat- en energiedoelstelling) en gebiedsgeschiktheid (omgevingskwaliteit, beper-

¹⁹ Ontwerp-Omgevingsvisie Drenthe, Duurzaamheidsbeoordeling (plan-MER). Gedeputeerde Staten van Drenthe, december 2009. Dat betrof het gebied Zuidoost-Drenthe, dat bij de vaststelling door Provinciale Staten van Drenthe is uitgebreid. Daarbij zijn aspecten benoemd waarmee rekening moet worden gehouden bij vervolgbesluitvorming.

kingen, infrastructuur). Wij gaven hiervoor een schets van de verschillende stappen en fasen van besluitvorming. De totstandkoming van de aanwijzing van het zoekgebied is hiervoor geschetst. De gebiedsvisie is voor ons leidend bij de verdere invulling en realisatie van windturbineparken. Bij realisatie zijn er diverse algemene effecten. Wij benoemen hier enkele aspecten naar aanleiding van de binnengekomen reacties.

Landschapsbeeld

Door de grote hoogte en omvang van windturbines is het visuele effect dat zij vanaf grote afstand zichtbaar zijn: het landschapsbeeld wijzigt door horizonbeslag. In reacties wordt de negatieve beleving daarvan aangeduid als "horizonvervuiling". De aantasting van kernwaarden is niet te voorkomen om de energiedoelen te bereiken, daarom kreeg dit onderwerp veel aandacht bij de afweging in de gebiedsvisie. Hiervoor is geschetst dat windenergie noodzakelijk is voor het doelbereik en dat de keuze van het zoekgebied vast ligt. Uitgaande van die noodzaak en het feit dat de locatie van het zoekgebied vast ligt, gaat het vervolgens om het zo verantwoord mogelijk realiseren. In het proces van het opstellen van de Gebiedsvisie windenergie Drenthe zorgden wij daarom voor landschappelijke studies als bouwstenen voor die visie. De landschappelijke effecten komen opnieuw aan de orde in de project-MER.

Toerisme

Het kernkwaliteiten en het toeristische imago van Drenthe als gebied bij uitstek voor ruimte, rust, natuur, stilte en donkerte staat op gespannen voet met grootschalige windturbineparken. Het gaat daarbij om de afweging tussen belangen. Het resultaat is beperking van het zoekgebied en de keuze voor het grootschalige open gebied van de Veenkoloniën. Het keurmerk Cittaslow van de gemeente Borger-Odoorn is niet in het geding. Het gaat hier om de mogelijkheden voor het gebruiken van streekelijke producten en het "onthaasten" in de gemeente Borger-Odoorn. De beleving van windturbineparken is afhankelijk van persoonlijke overtuiging. Bij de waardering is het perspectief van de persoon doorslaggevend. Een tegenstander die hinder ondervindt, ziet een windturbinepark als aantasting van de omgeving, als hinderlijk en verstorend. Een voorstander die windturbineparken onmisbaar vindt voor een duurzame energiehuishouding kan het zien als positief voor de duurzame samenleving. Uit onderzoek bleek dat windturbines geen negatieve effecten hebben op de vrijetijdsector.

Krimp

Aanleg van windturbineparken hebben effect op vestiging van inwoners, bedrijvigheid, economie en werkgelegenheid. Het gaat hier om regionale afwijkingen van de landelijke algemene opbouw van de bevolking. Factoren daarbij zijn onder andere aantrekkelijkheid van de woonomgeving, aanwezigheid van voorzieningen en werkgelegenheid. Naar het effect op groei of krimp van de bevolking is door de provincie geen specifiek onderzoek uitgevoerd of gepland. De aandacht van de overheden gaat uit naar de gevolgen van krimp, daarom zijn er specifieke programma's in uitvoering op dat gebied²⁰.

Economie

Productie van hernieuwbare energie is een economische drager en onderdeel van een duurzame economie met groene groei. Naar het effect op de economie is door de

²⁰ Bijvoorbeeld Kreatief met krimp, een programma om via inzet op culturele activiteiten het gebied aantrekkelijker te maken.

provincie geen specifiek onderzoek uitgevoerd of gepland. Het is geen bepalende factor geweest bij de besluitvorming. Wij vinden het van belang potentiële positieve economische effecten te benutten in de regio²¹. Wij willen bevorderen dat die economische effecten optreden en dat bij uitvoering plaatselijke bedrijven de kans krijgen opdrachten te verwerven bij de realisatie. Aanleg en onderhoud heeft werkgelegenheidseffect²². Rapportage over de ontwikkeling van werkgelegenheid in relatie tot energie vindt jaarlijks plaats door Energy Valley.

Verder is het voordeel dat wij minder afhankelijk worden van het buitenland voor de energievoorziening, van het schaarser worden van fossiele energie en van de internationale prijs van fossiele energie met verminderde opbrengsten uit fossiele energie en stijgende aankoopkosten. Het zeker zijn van energielevering is ook groter als de productie in eigen hand is. Energieleveringszekerheid is van groot belang voor onze economie en voor het functioneren van de maatschappij.

Megastallen

In reacties komt aan de orde dat met de komst van windturbines ook andere onwenselijke activiteiten hun intrede doen, zoals een mogelijk agroparkplan Nieuw-Buinen als grootschalige industriële veehouderij met biovergisting, windturbines.

Het is andersom. De mogelijkheden voor het agropark in het bestemmingsplan bestond al voordat de Gebiedsvisie windenergie Drenthe werd opgesteld en wij zien mogelijkheden en voordelen in de combinatie met windenergie.

Wij vinden het belangrijk dat omwonenden worden betrokken bij het realisatieproces van windturbineparken. Voor een goed ontwerp is de beleving van inwoners een belangrijk aspect. In de gebiedsvisie stellen wij daarom dat inwoners betrokken moeten worden in het proces om tot invulling van de locaties te komen.

²¹ In de Gebiedsvisie windenergie Drenthe is in bijlage 5 op bladzijde 37 het economisch effect nader toegelicht. Het effect kan onder meer via lokale aanbesteding tot stand komen. Onder het kopje Arbeidsmarkt en onderwijs wordt aandacht besteed aan de spin-off naar scholing en opleiding. Onder het kopje Bestedingen gaat aandacht uit naar de verbeterde bedrijfsposities van agrarische bedrijven.

²² Op basis van kengetallen is het geschatte werkgelegenheidseffect voor Drenthe indicatief aangegeven: éénmalig 3 fte per MW bij de bouw en structureel voor het onderhoud 0,1 per MW.

Overzicht van processtappen voor het beleid van de provincie Drenthe voor windenergie

7 juli 2004	Vaststelling Provinciaal Omgevingsplan (POP II). Europark Coevorden is gebied voor productie van windenergie (15 MW).
2006	Afspraak met het college van Burgemeester en Wethouders van Emmen om 60 MW windenergie te realiseren in de gemeente Emmen.
2008-2009	Voorbereiding Omgevingsvisie Drenthe met interactief proces Dit tekent Drenthe. Overleg met ondermeer gemeenten.
23 september 2009	Verzending Conceptontwerp-Omgevingsvisie Drenthe ter consultatie aan onder andere gemeenten. Zuidoost-Drenthe is gebied voor productie van windenergie (15 + 45 MW)
18 december 2009	Ontwerp-Omgevingsvisie Drenthe verzonden om het ter inzage te leggen voor een ieder. Zoekgebied gemeenten Emmen en Coevorden voor een windturbinepark.
4 januari 2010	Start termijn van inspraak op Ontwerp Omgevingsvisie Drenthe. Provincie ontvangt zienswijzen
12 februari 2010	Einde termijn van inspraak op Ontwerp Omgevingsvisie Drenthe
6 april 2010	Aangepast Ontwerp-Omgevingsvisie Drenthe na inspraak. Zoekgebied windenergie uitgebreid met noordelijke veenkolonien in Borger-Odoorn en Aa en Hunze (200 MW)
16 april 2010	Bespreking van het ontwerp door de AFLO
12 en 19 mei 2010	Bespreking van de Nota van beantwoording en Ontwerp-Omgevingsvisie Drenthe door de Statencommissie Omgevingsbeleid.
2 juni 2010	Vaststelling Omgevingsvisie Drenthe door Provinciale Staten van Drenthe
2011-2012	Opstellen Gebiedsvisie windenergie Drenthe
23 juni 2013	Vaststelling Gebiedsvisie windenergie Drenthe door Provinciale Staten van Drenthe

Tijd

EU 2020 strategie
Doelstellingen: 20% CO₂ emissiereductie en opzichte van 1990, aandeel hernieuwbare energie 20%, verhoging van energie efficiëntie met 20% in 2020 en opzichte van 1990.

Energie beleid Rijk
Doelstellingen: 20% CO₂ emissie reductie ten opzichte van 1990, aandeel hernieuwbare energie 14% in 2020. In 2023 moet dit in lijn met de afspraken in het Energieakkoord 16%

Provincie Drenthe-Omgevingsvisie
Aanwijzing van het zoekgebied voor grootschalige wind-energie inclusief randvoorwaarden.

Provincie Drenthe-Gebiedsvisie windenergie Drenthe
Uitwerking van het zoekgebied tot gebieden inclusief criteria en ontwerputgangspunten.

Energiestrategie
Strategische visie van Gedeputeerde Staten voor realisatie van de energietransitie onder andere voor de actualisatie van de Omgevingsvisie Drenthe

Nov. '13

